

## สารบัญ

|                                           | หน้า |
|-------------------------------------------|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย .....                     | ง    |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....                   | จ    |
| กิตติกรรมประกาศ.....                      | ฉ    |
| สารบัญภาพ.....                            | ณ    |
| สารบัญภาพประกอบ.....                      | ฐ    |
| บทที่                                     |      |
| ๑ บทนำ.....                               | ๑    |
| ความเป็นมาและความสำคัญ .....              | ๑    |
| วัตถุประสงค์ของการศึกษา .....             | ๒    |
| ขอบเขตของการศึกษา.....                    | ๓    |
| แหล่งข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล.....        | ๓    |
| ขั้นตอนการวิจัย .....                     | ๔    |
| ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....           | ๔    |
| ข้อตกลงเบื้องต้น.....                     | ๕    |
| ๒ ที่ตั้งและประวัติความเป็นมาของวัด ..... | ๖    |
| ที่ตั้งและสภาพทั่วไป.....                 | ๖    |
| ประวัติความเป็นมา .....                   | ๑๐   |
| ๓ ลักษณะและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม .....     | ๑๒   |
| แผนผังเขตพุทธาวาส.....                    | ๑๒   |
| อุโบสถ .....                              | ๑๕   |
| วิหาร .....                               | ๑๗   |
| หน้าบันอุโบสถและวิหาร.....                | ๑๘   |
| เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง .....               | ๑๙   |
| เจดีย์ทรงปรางค์.....                      | ๒๓   |
| ศาลาแฝด .....                             | ๒๕   |

| บทที่                                              | หน้า |
|----------------------------------------------------|------|
| กำแพงแก้วและซุ้มประตู.....                         | ๒๕   |
| โบสถ์.....                                         | ๒๖   |
| ลวดลายปูนปั้นและลวดลายประดับอื่นๆ.....             | ๒๘   |
| ๔ จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ.....                | ๓๔   |
| พระประธานในอุโบสถ.....                             | ๓๕   |
| แผนผังและรายละเอียดการเขียนเรื่องราวจิตรกรรม ..... | ๓๗   |
| ภาพเทพชุมนุม .....                                 | ๔๑   |
| ภาพมารผจญ.....                                     | ๔๕   |
| ภาพไตรภูมิและตอนเสด็จจากดาวดึงส์ .....             | ๔๙   |
| ทศชาติชาดก .....                                   | ๕๒   |
| นิบาตชาดก .....                                    | ๕๓   |
| วิเคราะห์แผนผังและการจัดภาพ.....                   | ๘๐   |
| การจัดองค์ประกอบของภาพ.....                        | ๘๑   |
| รายละเอียดในการเขียนภาพต่างๆ.....                  | ๘๒   |
| ทวารบาล.....                                       | ๘๙   |
| ๕ บทสรุป .....                                     | ๙๑   |
| บรรณานุกรม .....                                   | ๙๒   |
| ประวัติผู้วิจัย .....                              | ๙๔   |

## สารบัญภาพ

| ภาพที่ |                                                | หน้า |
|--------|------------------------------------------------|------|
| ๑      | หน้าปากซอยเพชรเกษม.....                        | ๙    |
| ๒      | ทางเข้าซอยที่แคบและลึก.....                    | ๙    |
| ๓      | บริเวณใกล้หน้าวัดติดกับกำแพงวัดทองศาลางาม..... | ๙    |
| ๔      | บริเวณเขตพุทธาวาส .....                        | ๙    |
| ๕      | บริเวณศาลาท่าน้ำหน้าวัด.....                   | ๑๐   |
| ๖      | คลองชักพระบริเวณท่าน้ำหน้าวัด .....            | ๑๐   |
| ๗      | เจดีย์บรรจุอัฐิของพระพิศาลผลพานิช .....        | ๑๑   |
| ๘      | แผ่นป้ายจารึกการบรรจุอัฐิ.....                 | ๑๑   |
| ๙      | ฐานสิงห์อาคารอุโบสถ .....                      | ๑๕   |
| ๑๐     | หน้าบันอุโบสถ .....                            | ๑๕   |
| ๑๑     | ภาพถ่ายเดิมของอุโบสถ.....                      | ๑๖   |
| ๑๒     | ด้านหน้าอุโบสถในปัจจุบัน.....                  | ๑๖   |
| ๑๓     | ด้านข้างวิหาร.....                             | ๑๗   |
| ๑๔     | ด้านหน้าวิหาร.....                             | ๑๘   |
| ๑๕     | หน้าบันอุโบสถวัดกำแพง.....                     | ๑๙   |
| ๑๖     | หน้าบันวิหารพระนอนวัดพระเชตุพน .....           | ๑๙   |
| ๑๗     | หน้าบันวิหารวัดกำแพง .....                     | ๑๙   |
| ๑๘     | หน้าบันพระที่นั่งสนามจันทร์.....               | ๑๙   |
| ๑๙     | ในเขตพุทธาวาส.....                             | ๒๐   |
| ๒๐     | ในเขตชุมชน.....                                | ๒๐   |
| ๒๑     | เจดีย์คู่ขนาดกลางด้านหน้าอุโบสถ .....          | ๒๐   |
| ๒๒     | เจดีย์ขนาดเล็ก .....                           | ๒๑   |
| ๒๓     | เจดีย์คู่วัดอรุณราชวราราม.....                 | ๒๓   |
| ๒๔     | เจดีย์วัดสุรวรณาราม .....                      | ๒๓   |
| ๒๕     | เจดีย์มุมทางตะวันตก .....                      | ๒๓   |
| ๒๖     | เจดีย์มุมทางตะวันออก .....                     | ๒๓   |

| ภาพที่ |                                                                         | หน้า |
|--------|-------------------------------------------------------------------------|------|
| ๒๗     | ศาลาแฝด.....                                                            | ๒๕   |
| ๒๘     | กำแพงแก้ว.....                                                          | ๒๕   |
| ๒๙     | ซุ้มประตู.....                                                          | ๒๕   |
| ๓๐     | ซุ้มเสมา.....                                                           | ๒๗   |
| ๓๑     | เสมาเอกบนแท่นฐานสิงห์.....                                              | ๒๗   |
| ๓๒     | ใบเสมาวัดสุพรรณาราม.....                                                | ๒๘   |
| ๓๓     | ใบเสมาวัดสุพรรณาดาราม.....                                              | ๒๘   |
| ๓๔     | ลายปูนปั้นพระอุโบสถ.....                                                | ๒๙   |
| ๓๕     | ซุ้มอย่างเทศพระวิหาร.....                                               | ๒๙   |
| ๓๖     | ลายพันธุ์พฤกษามีแจกันเป็นหลักของลายที่ผนังตึกร้างในวัดอรุณราชวราราม ... | ๓๐   |
| ๓๗     | ซุ้มอย่างเทศวัดอัปสรสวรรค์.....                                         | ๓๐   |
| ๓๘     | ซุ้มอย่างเทศพระปัญญาพิหาร.....                                          | ๓๐   |
| ๓๙     | กรอบลายปูนปั้นพระพุทธรูป.....                                           | ๓๐   |
| ๔๐     | ภาพชุดตัวอย่างลายสลักหินแบบจีนแทนเสาบันได.....                          | ๓๑   |
| ๔๑     | ลายสลักแบบจีนประดับฐานแท่นศิลาวัดอรุณราชวราราม.....                     | ๓๒   |
| ๔๒     | ลายแบบจีนประดับแท่นศิลาวัดอรุณราชวราราม.....                            | ๓๒   |
| ๔๓     | สิงโตจีนและแท่นจำหลักหินประดับบันไดวัดกำแพง.....                        | ๓๒   |
| ๔๔     | สิงโตจีนจำหลักหินที่บันไดวัดอรุณราชวราราม.....                          | ๓๒   |
| ๔๕     | กระเบื้องปูเคลือบสีเขียวที่พนักระเบียงวัดกำแพง.....                     | ๓๓   |
| ๔๖     | กระเบื้องปูเคลือบสีเขียวพนักระเบียงวัดอรุณราชวราราม.....                | ๓๓   |
| ๔๗     | กระเบื้องปูเคลือบสีเขียวพนักระเบียงวัดอรุณราชวราราม.....                | ๓๓   |
| ๔๘     | ภาพโดยรวมภายในอุโบสถ.....                                               | ๓๔   |
| ๔๙     | พระประธานในอุโบสถ.....                                                  | ๓๕   |
| ๕๐     | พระพุทธรูปสมัยธนบุรี.....                                               | ๓๖   |
| ๕๑     | ฐานชุกชีวัดกำแพง.....                                                   | ๓๖   |
| ๕๒     | ฐานชุกชีวัดสุพรรณาราม.....                                              | ๓๖   |
| ๕๓     | ภาพแสดงการเขียนเทพชุมนุม ๓ ชั้น.....                                    | ๓๗   |
| ๕๔     | ภาพเทพชุมนุมวัดกำแพง.....                                               | ๔๑   |

| ภาพที่ |                                                             | หน้า |
|--------|-------------------------------------------------------------|------|
| ๕๕     | ภาพเทพชุมนุมวัดคูสิดาราม .....                              | ๕๓   |
| ๕๖     | ภาพเทพชุมนุมวัดสุวรรณาราม .....                             | ๕๓   |
| ๕๗     | ภาพเทพชุมนุมวัดบางยี่ขัน .....                              | ๕๓   |
| ๕๘     | ภาพพัดยศหน้ากาล .....                                       | ๕๔   |
| ๕๙     | ภาพตัวอย่างของเทวดา นาค และครุฑ .....                       | ๕๔   |
| ๖๐     | ภาพमारผจญทางด้านซ้าย .....                                  | ๕๕   |
| ๖๑     | ภาพमारผจญทางด้านขวา .....                                   | ๕๕   |
| ๖๒     | ภาพพุทธประวัติตอนमारผจญของวัดบางขุนเทียนใน .....            | ๕๘   |
| ๖๓     | ภาพमारผจญวัดคูสิดารามด้านซ้าย .....                         | ๕๘   |
| ๖๔     | ภาพमारผจญวัดคูสิดารามด้านขวา .....                          | ๕๘   |
| ๖๕     | ภาพไตรภูมิและตอนเสด็จจากดาวดึงส์ทางด้านขวา.....             | ๕๙   |
| ๖๖     | เตมียชาดก .....                                             | ๕๔   |
| ๖๗     | มหาชนกชาดก .....                                            | ๕๖   |
| ๖๘     | ผู้หญิงชาวตะวันตก .....                                     | ๕๖   |
| ๖๙     | สุวรรณสามชาดก .....                                         | ๕๘   |
| ๗๐     | เนมียชาดก .....                                             | ๖๐   |
| ๗๑     | มโหสถชาดก.....                                              | ๖๒   |
| ๗๒     | ภูริทัตชาดก .....                                           | ๖๔   |
| ๗๓     | จันทกุมารชาดก .....                                         | ๖๖   |
| ๗๔     | พรหมนารถชาดก .....                                          | ๖๘   |
| ๗๕     | วิรุณบัณฑิตชาดก .....                                       | ๗๐   |
| ๗๖     | เวสสันดรชาดก.....                                           | ๗๒   |
| ๗๗     | ชาดกเรื่องจุลปทุมชาดก .....                                 | ๗๔   |
| ๗๘     | ชาดกเรื่องมหาสุตโสมชาดก .....                               | ๗๖   |
| ๗๙     | เขียนอยู่ผนังมูมด้านขวาทิศใต้ เป็นชาดกไม่ทราบเรื่อง .....   | ๗๘   |
| ๘๐     | เขียนอยู่ผนังมูมด้านขวาทิศเหนือ เป็นชาดกไม่ทราบเรื่อง ..... | ๗๙   |
| ๘๑     | ภาพจิตรกรรมวัดสุวรรณารามแสดงการเขียนแบบทัศนียภาพ .....      | ๘๑   |
| ๘๒     | ภาพจิตรกรรมวัดบางขุนเทียนใน แสดงการเขียนแบบทัศนียภาพ .....  | ๘๒   |

| ภาพที่ |                                                                 | หน้า |
|--------|-----------------------------------------------------------------|------|
| ๘๓     | ตอนหนึ่งจากเรื่องมโหสถวัดกำแพง .....                            | ๘๓   |
| ๘๔     | ตอนนกษัตริย์จากเรื่องพระเวสสันดรวัดกำแพง .....                  | ๘๓   |
| ๘๕     | ตอนนกษัตริย์จากเรื่องพระเวสสันดรวัดสุวรรณาราม .....             | ๘๓   |
| ๘๖     | ภาพพระอินทร์ที่วัดดุสิตาราม .....                               | ๘๔   |
| ๘๗     | ภาพพระอินทร์ที่วัดสุวรรณาราม .....                              | ๘๔   |
| ๘๘     | ภาพแสดงรายละเอียดการเขียนเครื่องนุ่งห่มชนสัตว์อย่างนักบวช ..... | ๘๔   |
| ๘๙     | ภาพตลกอนาจารที่ผนังมารผจญวัดกำแพง .....                         | ๘๕   |
| ๙๐     | ภาพตลกอนาจารจากเรื่องจันทกุมารวัดกำแพง .....                    | ๘๕   |
| ๙๑     | ทหารถือดาบพยายามจะฆ่าเราหญิงชาวบ้านจากเรื่องมโหสถวัดกำแพง ..... | ๘๕   |
| ๙๒     | จิตรกรรมหน้าบันลายดอกไม้วัดกำแพง .....                          | ๘๖   |
| ๙๓     | จิตรกรรมกระเบื้องปรุวัดกำแพง .....                              | ๘๖   |
| ๙๔     | จิตรกรรมซุ้มอย่างเทศวัดกำแพง .....                              | ๘๖   |
| ๙๕     | ภาพแสดงการเขียนต้นไม้เป็นขีดจากตอนสุวรรณสามชาดกวัดกำแพง .....   | ๘๘   |
| ๙๖     | ภาพแสดงการเขียนต้นไม้เป็นขีดวัดบางขุนเทียนใน .....              | ๘๘   |
| ๙๗     | ตัวอย่างการเขียนระลอกคลื่นแนวใหม่วัดกำแพง .....                 | ๘๘   |
| ๙๘     | ตัวอย่างการเขียนเขมอมและต้นไม้จากวัดกำแพง .....                 | ๘๘   |
| ๙๙     | บานประตูวิหารพระนอน .....                                       | ๘๙   |
| ๑๐๐    | ลายพันธุ์พฤกษาบนผนังมุ่มเส้า .....                              | ๘๙   |
| ๑๐๑    | ภาพทวารบาลเทวดาคือพระขรรค์ประตูทางเข้า ๒ บาน .....              | ๙๐   |
| ๑๐๒    | ภาพทวารบาลยักษ์ยืนบนพลยักษ์แบกประตูทางออก ๒ บาน .....           | ๙๐   |

## สารบัญภาพประกอบ

| แผนผังที่ |                                               | หน้า |
|-----------|-----------------------------------------------|------|
| ๑         | โฉนดวัดกำแพง .....                            | ๗    |
| ๒         | แผนผังแสดงอาณาเขตวัดกำแพงปัจจุบัน .....       | ๘    |
| ๓         | แผนผังแสดงเขตพุทธาวาส .....                   | ๑๔   |
| ๔         | แผนผังการเขียนจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ ..... | ๓๙   |

| ลายเส้นที่ |                                                           | หน้า |
|------------|-----------------------------------------------------------|------|
| ๑          | ภาพจำลองรูปแบบสถาปัตยกรรมทั้งหมดของวัดกำแพง.....          | ๑๓   |
| ๒          | อาคารอุโบสถจากภาพที่ ๑๒ .....                             | ๑๖   |
| ๓          | จากภาพถ่ายที่ ๑๒ .....                                    | ๑๖   |
| ๔          | ด้านข้างวิหาร.....                                        | ๑๗   |
| ๕          | ด้านหน้าวิหาร.....                                        | ๑๘   |
| ๖          | เจดีย์ขนาดใหญ่ .....                                      | ๒๒   |
| ๗          | เจดีย์ขนาดกลาง .....                                      | ๒๒   |
| ๘          | รูปแบบสันนิษฐานของเจดีย์ทรงปรางค์วัดกำแพง .....           | ๒๔   |
| ๙          | ศาลาแปด .....                                             | ๒๕   |
| ๑๐         | ซุ้มประตู .....                                           | ๒๖   |
| ๑๑         | ซุ้มเสมา.....                                             | ๒๗   |
| ๑๒         | เสมาเอกจากภาพที่ ๓๐ .....                                 | ๒๗   |
| ๑๓         | จากภาพที่ ๓๔ .....                                        | ๒๙   |
| ๑๔         | จากภาพที่ ๓๔ .....                                        | ๒๙   |
| ๑๕         | ตัวอย่างลายสลักหินในพันธุ์พฤกษาอย่างจีนเสาช้างบันได ..... | ๓๑   |
| ๑๖         | ภาพมารผจญ .....                                           | ๔๖   |
| ๑๗         | ภาพไตรภูมิและตอนเสด็จจากดาวดึงส์.....                     | ๕๑   |